

ESIMENE PEATÜKK

Meie Issanda 1140. aasta septembrikuu keskel saatsid kaks Shropshire'i rüütlimõisa isandat, üks neist Shrewsbury linnast põhja, teine lõuna poolt, ühel ja samal päeval Peetruse ja Pauluse kloostrisse käskjala teatega soovist pere noorim poeg ordu teenistusse anda.

Üks võeti vastu, teine lükati tagasi. Taolise erineva kohtlemise põhjused olid kaalukad.

«Ma kutsusin teid kokku,» ütles kloostriülem Radulfus, «enne kui selles küsimuses mingit otsust langetada või seda kapiitli ees kaalumise alla võtta, sest asjasse puutuva põhimõtte üle meie ordumeistrid just praegu arutlevad. Teie, vend prior ja vend abiprior, kui majapidamist ja vennaskonda puutuva igapäevase koorma kandjad, vend Paul poiste ja noviitside õpetajana ja vend Edmund, kel on samuti kloostris vastutav ülesanne ning kes on lapsest saadik kloostri kasvandik, avaldage oma arvamust ühelt poolt, ja vend Cadfael, kelle usku pöördumine sai teoks küpses eas ja pärast ohtraid seiklusi, väljendagu oma mõtteid teiselt poolt.»

Seega, mõtles vend Cadfael kloostriüleva lageda puidulõhnalise võõrastetoa nurgas tummalt ja passiivselt oma toolil istudes, peab minust saama saatana suuvooder, hää välismaailmast. Umbkaudu seitsmeteistkümmne kutsumu-seaasta järel küll mahenenud, kuid kloostriisse eraldunud kõrva jaoks endiselt teravavõitu hää. Nojah, me teenime nii kuis oskame ja nagu meile on määratud, ning seesinane võib olla niisama hea viis kui iga teinegi. Ta oli rohkem kui pisut unine, sest hommikust saadik, jumalateenistuste ja kohustuslike palvetundide vahelisel ajal väljas Gaye viljapuaedades ning oma teivastaraga piiratud ürdiaias viibinuna oli ta kauni ja lopsaka septembrikuu rammusast õhust kergelt joobnud ning valmis voodisse heitma niipea, kui hilisõhtune jumalateenistus ümber saab. Ometi polnud ta veel nii unine, et poleks suutnud varuvalt kõrva kikitada, kui abt Radulfus tunnistas end nõuannet vajavat või ehk isegi janunevat nõuande järele, mille ta ometi kõhklemata kõrvale oleks heitnud, kui tema enda vahe mõistus teda teises suunas oleks juhatanud.

«Vend Paulile,» sõnas kloostriüleva kokkukogunenuile käskivat pilku heites, «on esitatud taotlused võtta meie majja kaks uut pühendunut, kes ajapikku ka mungarüü ja tonsuuri vastu võtaksid. Üks, keda meil siin vaagida tuleb, on heast perekonnast ja tema isa on meie kiriku toetaja. Kui vana sa ütlesid ta olevat, vend Paul?»

«Ta on laps, pole veel viitki aastat vana,» sõnas Paul.

«Ja siin peitubki minu kõhkluste põhjus. Meie seas viib praegu üksnes neli õrnas eas poissi, kellest kaks ei ole määratud kloostrielule, vaid on siin haridust omandamas. Tõsi, nad võivad küll otsustada meie juurde jääda ja aja-

pikku meie vennaskonnaga ühineda, kuid see otsus jäägu nende endi langetada, kui nad taolise valiku tegemiseks sobivasse ikka on jõudnud. Teised kaks vanemate poolt jumalale antud lapsoblaati on juba kaksteist ja kümme aastat vanad ning meie hulka sulandunud ja õnnelikud – nende rahu häirimine oleks väär. Kuid mulle teeb muret teiste taoliste oblaatide vastuvõtmine, kui neil ei saa olla mingitki ettekujutust ei selle kohta, mida neile pakutakse, ega õigupoolest ka selle kohta, millest neid ilma jäetakse. On rõõm,» ütles Radulfus, «avada ukсед tõeliselt pühendunud südamele ja hingele, kuid rinnast vaevu võõrutatud lapse hinge osaks jäägu tema mängukannid ja ema rüpest saadav trööst.»

Prior Robert kergitas hõbejaid kulme ja kirksutas põlglikult oma peent aristokraatlikku nina. «Laste oblaatideks andmise traditsioon on juba sajandeid tunnustamist leidnud. Ordu kiidab selle heaks. Ükskõik milline ordureeglistest kõrvale kalduv muudatus võib teoks saada üksnes tõsiste kaalutluste tagajärjel. On's meil õigust keelata seda, mida üks isa oma lapsele soovida võib?»

«On's meil – on's isal – õigust seada elutee sihid veel enne, kui kogenematu ilmsüütukese hääl on piisavalt kandvust, et ise enese eest rääkida? Ma tean, see tava on kehtestatud juba ammustel aegadel ning varemalt pole seda küsitavaks peetud, nüüd aga küll.»

«Sellest lahti öeldes,» jäi Robert endale kindlaks, «võime me mõne õrna hinge ilma jätta parimast võimalusest õndsaks saada. Isegi lapsepõlveaastatel võib valele poole keerata ja jumala armu juurde viivalt teelt eksida.»

«Ma mõõnan selle võimalikkust,» nõustus kloostriülem,

«kuid kardan samas, et ka vastupidine võib tõeks saada ning et paljud lapsed, kellele teistsugune elu ja teistsugusel viisil jumala teenimine paremini kohane oleks, võidakse sulgeda nende mõistes vangikongi. Selles küsimuses on mulle teada üksnes mu enda arvamus. Meil on siin vend Edmund, kloostri kasvandik alates neljandast eluaastast, ja vend Cadfael, kes pöördus usku tegusa ja seiklusrohke elu järel juba küpses eas. Ja mõlemad, nagu ma loodan ja usun, on oma pühendumuses kindlad. Ütle meile, Edmund, kuidas sina asjasse suhtud? Oled sa kunagi kahetsenud, et sulle ei antud võimalust kogeda maailma väljaspool kloostrimüüre?»

Haigepöetaja vend Edmund, kellel jäi kõigest kaheksa aastat puudu Cadfaeli kõbusast kuuekümnest ja kes oli väärikas, nägus ja mõtlik inimene ning võinuks ühtviisi hea välja näha nii täisrelvis ja hobuse seljas kui ka mõisapõldu harides ning oma rentnikel isandlikku silma peal hoides, kaalus küsimust tõsiselt ja häirimatult. «Ei, kahetsust pole ma tundnud. Ent samamoodi pole ma ka teadnud, mida üldse kahetseda. Ja ma olen tundud neidki, kes seda teadmata tõepoolest vastu hakkasid. Võib ju olla, et nad kujutlesid välise maailma paremaks kui selles elus võimalik, ning võib ka olla, et mind on kujutlusvõime aninist lihtsalt ilma jäetud. Ent võib ka olla, et minul oli õnne leida siit meelepärast ja minu võimetele vastavat tööd ning et ma olen tusatsemiseks liialt hõivatud olnud. Mina ei muudaks midagi. Aga minu valik oleks olnud sama, kui ma oleksin siin murdealiseks kasvanud ja alles täiskasvanuna oma töötuse andnud. Mul on põhjust arvata, et tei-

sed oleksid valinud teisiti, kui neile selleks vabadus oleks antud.»

«Ausalt vastatud,» ütles Radulfus, «vend Cadfael, kuidas on lood sinuga? Sa oled maailmas palju ringi rännanud, isegi Pühale Maale jõudnud ja relvi kandnud. Sinu valik langes hilja ja vabatahtlikult ning minu meelest ei ole sa tagasi vaadanud. Oli sellest kasu, näha nii paljut ning ometi valida see väike erakla?»

Cadfael tundis, et peab enne rääkima hakkamist järele mõtlema ning kogu päeva väldanud päikesepaiste ja töötamise mõnusa raskuse all oli mõtlemine pingutav. Ta polnud põrmugi kindel, mida kloostrülem temalt soovis, küll aga tundis ta vähimagi kahtluseta nõrdimust ja piinlikkust, kujutades ette sülelast, kes mähitakse tahes või tahtmata mungarüüsse, mille tema, Cadfael, meeeldi vastu oli võtnud.

«Minu meelest oli sellest kasu,» sõnas ta viimaks, «ja liiks andsin ma, ehk küll rapitud ja räsitud, endast seeläbi rohkem, kui oleksin andnud süütuna siia tulles. Sest ma mõõnan ausalt, et armastasin oma elu ning hindasin kõrgelt sõdalasi, keda tundsin, ja suursuguseid paiku ning õilsaid tegusid, mida nägin, ning kui ma otsustasin oma õitseas sellest kõigest lahti ütelda, võtta omaks seesinane kloostrielu ja seda kõigest muust ülemaks tunnistada, siis arvan ma tõepoolest, et avaldasin seeläbi ülimat tunnusust ning suurimat austust, mis üldse võimalik. Ja ma ei tahaks uskuda, et minu mälestustepagas võiks muuta mu vähem sobivaks seda truudust avalikult tunnistama – pigemini võimaldab see mul teenida nii hästi, kui mina seda

suudan. Oleks mind lapsena kloostriisse antud, siis oleksin ma meheas mässama hakanud ja oma õigusi nõudnud. Lapsest saadik vabana võisin ma elutarkust kogununa oma õigused ohvriks tuua.»

«Ometi ei hakka sa ju salgama,» ütles kloostriülem, kelle kõhetut nägu valgustas põgus naeratus, «et mõnede teiste loomus ja jumala arm võivad neid juba varases nooruses selle eluni juhtida, mille sina alles küpsena avastasid?»

«Seda ei salga ma põrmugi! Minu arvates on need, kes tõsikindlalt niimoodi talitavad, parimad meie seast. Sest nad teevad valiku omaenda tahtel ja omaenda parima äratundmise ajal.»

«Nii-nii,» ütles Radulfus meelisklema jäädes, lõug käele toetatud ja sügaval koopas asetsevate silmade pilk varjatud. «Paul, on sul mõnda seisukohta ette tuua? Poisid on sinu hoole all ja mulle on hästi teada, et neil on harva põhjust sinu üle nuriseda.» Sest vend Paul, keskealine, kohusetruu ja murelik nagu üleannetut pesakonda kantseldav kana, oli tuntud oma järeleandlikkuse poolest kõige nooremate suhtes. Ta oli alati üleannetute kaitsel, kuid kõige selle juures ka hea õpetaja, kes õpetas ladina keelt nii, et see kummalegi poolele mingit vaeva ei põhjustanud.

«Minu jaoks poleks sugugi koormav,» ütles Paul aeglaselt, «kanda hoolt väikese neljaaastase poisi eest, kuid oluline pole ju üldsegi see, kas taoline kohustus mulle rõõmu valmistab või kas poiss ise rahul on. Mitte seda ei nõua ordureeglid, vähemalt niimoodi tundub mulle. Hea isa suudaks oma väikese poja heaks niisama palju ära teha. Pa-

rem, kui ta tuleks oma teost teadlikuna ja mõningase aimdusega sellest, millest tal ehk loobuda tuleb. Viieteistkümne või kuueteistkümne aasta vanuselt, hea haridusega...»

Prior Robert ajas pea püsti ja säilitas range ilme, andes kloostrüülemale võimaluse langetada otsus oma soovi kohaselt. Abiprior vend Richard oli kogu aja keelt hammaste taga hoidnud – oli ta ju tubli mees igapäevaseid asju korraldama, kuid loid otsuste langetamisel.

«Peapiiskop Lanfranci arutlustega tutvumisest saadik on mul meeles mõlkunud,» ütles kloostrüülem, «et meil tuleks laste mungakspühitsemise küsimuses meelt muuta, ning nüüd olen ma veendunud, et parem on kõik oblaadid senikauaks tagasi lükata, kuni nad on suutelised iseisvalt otsustama, millist elulaadi nad ihkavad. Seega, vend Paul, olen mina seisukohal, et praegustel tingimustel tuleb sellele poisile ära öelda. Anna tema isale teada, et mõne aasta pärast on poiss teretulnud meie kooli kui õpilane, kuid mitte kui ordusse astuv oblaat. Sobivas eas, kui ta peaks seda soovima, võib ta sinna astuda. Nii tema isale ütlegi.» Ta tõmbas hinge ja liigutas end kergelt oma toolil, andes seeläbi märku, et nõupidamine on lõppenud. «Ja sul on, nagu ma aru saan, veel teinegi sisseastumispalve?»

Kergendust tundev ja naeratav vend Paul oligi juba jalgul. «Siin pole mingeid takistusi, isa. Leoric Aspley Aspleyst soovib meie juurde tuua oma noorema poja Merieti. Kuid noormehe üheksateistkümnes sünnipäev on juba möödas ja ta tuleb omaenda siiral soovil. Tema puhul, isa, pole meil põhjust kõhelda.»